

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

-

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

-

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

-

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

-

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

-

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

-

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

§60 b. Mikäli pykälään ollaan esittämässä muutosta, voisi pykälän muotoilla niin, että poikkeustilanteissa psykologin lausunto ei olisi täysin välttämätön lapsen saamiseksi hänelle välttämättömän eho-palvelun piiriin. Vaikka moniammatillinen arvio on tärkeää, on myös otettava huomioon lapsen etu, joka on aina ensijaista. Ei ole lapsen edun mukaista olla lasta laittamasta eho-jaksolle, mikäli jostain syystä psykologin lausuntoa ei ole saatavilla ja lapsi ehdottomasti tarvitsee eho-jaksoa.

Tärkeää on myös, että erityisen huolenpidon jakson aikana käytettävissä on moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä, joka tapaa lasta säännöllisesti. Moniammatilliseen työryhmään on edelleen asianmukaista kuulua nykymallin mukaisesti kasvatuksen, sosiaalityön, lääketieteen sekä psykologian erityisasiantuntemusta.

Esityksessä annettaisiin yksityiselle palveluntuottajalle mahdollisuus jatkossakin tuottaa eho-palveluita. Yksityinen sektori pystyy tällä hetkellä vastaamaan erinomaisesti erityisen vaativassa tilanteessa olevan lapsen hyvinvointiin, jossa lapselle erityisen huolenpidon jaksolla tarjoutuu viikoittaiset nuorisopsykiatrian erikoislääkärin sekä psykologin palvelut unohtamatta erityispedagogista tai sosiaalityön asiantuntemusta ja soveltuvan koulutuksen omaavaa kasvatushenkilökuntaa, johon kuuluu mm. psykiatrisia sairaanhoitajia tai sosionomeja.

Yksityisen sektorin etuna on myös yrittäjyyteen perustuva tahtotila tuottaa laatua sekä osaamista vaativaan erityisen huolenpidon palvelutuotantoon. Tällä hetkellä yksityinen palveluntuottaja pystyy tuottamaan laadukasta palvelua lapsen edusta tinkimättä. Yksityisen sektorin vahvuuteen kuuluu myös mukautuvaisuus ja joustavuus vallitsevien nopeastikin muuttuvien olosuhteiden keskellä. Edellä kuvatuin perusteluin on erityisen perusteltua säilyttää erityisen huolenpidon järjestämismahdollisuus jatkossakin yksityisellä sektorilla.

Ajatus erityisen huolenpidon jakson enimmäiskeston pidentämisestä 180 vrk:een sekä tavoitteellisuuden korostamisesta on järkevää. Nykyisellään eho-jakso on tietyille lapsille liian lyhyt ja työskentely voi jäädä kesken. Nykymallin mukaisesti 90 vrk:n (tai lähes) enimmäisaika on täyttynyt noin kolmanneksen kohdalla keskimääräisen jakson pituuden ollessa n.70 vrk. On erityisen perusteltua antaa lisäaikaa niille, jotka siitä varmuudella hyötyvät. Ei ole ollut lapsen edun mukaista, kun työskentelyssä on täytynyt kiirehtiä, kun määräaika tulee vastaan. On myös ollut tilanteita, joissa enimmäisajan tullessa täyteen työryhmällä on ollut vahva käsitys lapsen tarpeesta jäädä pidemmäksi aikaa eho-jaksolle tiedostaen, että lapsi ei vielä ole valmis eho-jakson ulkopuoliseen arkeen. Lapset ovat myös itse olleet monesti sitä mieltä, että he olisivat halunneet jäädä pidemmäksi ajaksi eho-jaksolle.

Hyvä pohdittava asia on myös se, miksi eho-jakson aloituspituus on määritelty alun perin maksimissaan 30vrk:n mittaiseksi, jonka moni ajattelee lähtökohtaisesti olevan aivan liian lyhyt lapsen kompleksisen ja hyvin kriisiytyneen tilanteen ratkaisemiseksi? Esitetty jakson pidentäminen luo merkittävästi työrauhaa ja tuo enemmän mahdollisuuksia työskennellä lapsen kanssa. On myös edelleen hyvin perusteltua, että jakso voidaan keskeyttää ennen enimmäisaikaa, kun eho-jaksolle ei ole enää perusteita.

Erityisen huolenpidon järjestäminen lapsen omassa sijaishuoltopaikassa luo haasteita. On erityisen tärkeää, että eho-jakson aikana pystytään työskentelemään moniammatillisesti ja intensiivisesti. Miten käytännössä eho-jakson aloittaminen omassa asuinyksikössä toteutuu? Tässä voi helposti tulla vastaan myös väärinkäytöksen riskiä ja mahdollista eho-jaksoa voitaisiin toteuttaa vain pitkänä lvr-jaksona. Erityinen huolenpito myös vaatii kokeneen ja osaavan ammattilaistyöryhmän, jotka pystyvät laadukkaasti tuottamaan moniammatillista eho-palvelua. Mikäli muutos asuisi voimaan, tulisi eho-jaksot olemaan hyvin erilaisia tuotettuna omassa sijaishuoltoyksikössä suhteessa varsinaiseen eho-yksikköön. Eho-jaksolla on vahvasti vaikuttavana elementtinä myös se, että lapsi irrotetaan mahdollisesta haitallisesta ympäristöstään, missä lapsen tilanne on kriisiytynyt. Mielestämme eho-jakso toimii hyvin erillisessä paikassa tuotettuna sen takia, koska saa aloittaa ns-puhtaalta pöydältä uuden työryhmän kanssa työskentelyn. Riskinä on myös se, että eho-jaksoja käydään tuottamaan yksiköissä, joilla ei ole siihen riittäviä valmiuksia. Voi tulla myös vastaan tilanteita, joissa lapselle käydään omassa yksikössä tuottamaan eho-palveluita ilman reaalitarvetta. Aikanaan nykymallista eho-jaksoa mietittäessä asiasta käytiin jo pohdintaa ja todettiin eho-jakson tuottaminen omassa asuinyksikössä haasteelliseksi sen takia, kun palveluntuottaja voisi rahamielessä ehdottaa eho-jakson aloittamista heillä itsellään. Väärinkäyttöpotentiaalia olisi hyvä arvioida ja tehdä ennakkoon vaadittavia toimenpiteitä ja määreitä, joilla asiaan ennakkoon pystyttäisiin varautumaan.

Olisi tärkeää pohtia, millä kriteereillä suljettuun sijaishuoltoon päädytään suhteessa erityiseen huolenpitoon? On perusteltua ajatella, että erityisen huolenpidon jakso olisi aina ensisijainen vaihtoehto pohdittaessa lapsen sijoittamista eholle vai suljettuun laitokseen. Suljettu sijaishuolto tulisi toteutuessaan olemaan hyvin järeä keino, joka puuttuu hyvin voimakkaasti perusoikeuksiin, jota tulisi tarkastella täysin viimesijaisena keinona pohdittaessa lapsen sijaishuollon järjestämistä. Suljetun sijaishuollon päätöksen ollessa toistaiseksi voimassaoleva, on myös hyvä pohtia tilannetta, mihin vakavasti oireileva lapsi sijoitetaan, kun kaikki suljetun sijaishuollon asiakaspaikat ovat täynnä? Vaihtuvuus on varmasti varsin pientä ja suljettuun sijaishuoltoyksikköön voi täten joutua odottamaan hyvinkin pitkiä aikoja. On lapsen edun mukaista sijoittaa lapsi aina hänen etunsa ja hänen tarpeensa mukaisesti. Mutta mikäli uusi palvelu ei olekaan realistisesti käytössä kuin hyvin pitkän jonotuksen kautta, luo tämä haastavan tilanteen.

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

-

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

-

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

-

66 § Henkilöntarkastus

-

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

-

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

-

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 b § Lapsen kiinniotto

-

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

-

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

-

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

-

Mustonen Tommi
Ehot Oy